

Постоји енглеска народна изрека: "Кад се народ проневаљали, време је да дође нов учитељ вере у Бога. Наша народна истога смисла модернија је, ширег је смисла, и јача експресијом: Искварио се народ, земља хоће да мијени господара." Из дубине је мислио ко је казао да земља, планета којаноси човечанство, завапи кад неваљалство преузме мах. И тачно је завапити у таква времена за другим господарем које било врсте, за господарем који ће помоћи у области политике, друштвеног реда, или морала и вере. у Старом завету човек се начита величанственог вапијања пророка да неваљалство преплавило земље и градове, да има наде да ће доћи господар и вођ са новим начелима ~~у животу~~ честитости ~~и~~ етичкој лепоти, што се у она доба звало вером или истинама Господњим. Пророци су објављивали Месију; Јован у пустињи звао је свет да се покаје, јер иде онај који ће тражити покајање и светост живота. А Нови завет је затим донео Исуса Христа. Родио се у земљи која је највише уздисала и плакала да се мијени господар. родио се у Палестини, нови учитељ света и господар савести, песник великих задатака у ~~животу~~ животу, Исус, потом Исус, Христос, Спаситељ.

Рођење Исусово, Божић, момент је празник је који важи на небу и на земљи, који кроз мало невино детенце најбоље приближава земљу и небо, људе и високе регионе идеја и идеала. Можемо о Божићу размишљати у вези с небом и анђелима, и можемо Божић прагновати где год има људи, у друмској механи, у шуми са ђумурџијама. Има Божић у знаку земаљске трагедије, рођење Исусово у штати и у јаслима, јер му је ~~мајка~~ мајка морала бежати испред крвника јерусалимског који је малу децу до две године дана страости убијао. Има Божић у знаку доласка на земљу Бога, над чијом ореолом окружено глави певају краљеви и пастири: Слава Оцу на висини, и на земљи мир. Има, на земљи, празник богаташког Божића који се дочекује са обилном кухињом и подрумом, са радостима обдарених. Има Божић сиромашака који код нас, строго цсте за празник, и део своје вечере на Ђуњи дан, износе на друм курјаку. А између неба и

земље, у царству идеја и машти, има Христос који је био на земљи и који ~~никуда~~ не опет доћи на земљу; и има Христос који није никада био на земљи, нити ће кад било доћи међу људе. Има људи чија машта остаје при Исусу детету. ^Чајковски је компоновао дивну легенду: Кад је Христос дете био. ~~Има~~ ^{има} људи чија машта тражи Христа мученика, и Бога спаситеља који ће ~~уништити~~ ^{најзад} смрт уништити. Има људи који, ^{хришћанској} наравно, подлежу чари Божињег празновања, ~~како~~ ^{али} пре и после Божића тврде да је хришћанство вера изведена из древних вера даленог Истока, попуњени мислима Платонових следбеника, дакле дело колективно, ^{а Исус} ^{само} да је ~~Бог~~ поетска фигура.

Има гледиште да је Христос човек, гениалан млад Јеврејин, пламени песник у области религије, који је основао веру изузетно високог морала. "Ко може оно што Христос тражи!" — пита се у врсти верског очајања, дански философ Киркегор. Сви знамо, и из катихизиса и из својих немоћи да будемо прави хришћани, знамо шта је Христос тражио, али знамо и то да ^{ако} икада, о Божићу ~~и~~ људи мистично приме нешто од духа хришћанства, и могу много ^а што ^а други пут не могу. Величанственог човека ^{Исуса} ~~Христа~~ људи су пригласили за Бога. ~~Има~~ ^{Има} затим друго гледиште: Христос није живео, он је само једна религиозна претстава ~~и~~ ^{изникла} међу људима у једно религиозно доба кад се осетила потреба велике конверзије, преласка у једну високу веру. Баш као што се у друго једно религиозно доба ишло у крсташке ратове за ослобођење гроба Христова од нехришћана или доба кад је жарка потреба за религиозним погружењем и величањем Бога донела ^{дубоко} огромно високе и простране готске катедрале. За гледиште да је Христос само једна сјајна религиозна претстава, стоји занимљива историјска чињеница. Јеврејин Савле, потом свети Павле, изложио је хришћанску доктрину ^{мистички} метафизички, без конкрет-ног Христа. Тек око пола века касније, у другом веку, јављају се еванђелисти, и излажу хришћанство у причама, параболама, у којима Христос живи и хода по земљи. ^{Није} ~~није~~ овде место да се помињу велике контроверсије око тога да ли је Христос Бог или није, и ако јесте Бог, да ли онакав какав је Бог створитељ света, дакле сам собом и одувек постојао, или је, како је енглески песник Милтон у ~~с~~ ИЗГУВЉЕНОМ ~~РАЈУ~~ ^{РАЈУ} извео, створење, креатура, али са божанским задатком ^{да} спасе свет. Бог као Бог Отац, или Бог створен од Оца, од Оца исходјаши, како

се у нашим књигама каже, Христос ^{је} ~~је~~ проживео на земљи живот са следеће три ~~и~~ ^{је} глорије: сиромаштво, љубав /каритас/, жртва.

[Поједине моменте тог живота прославља хришћанска црква о Христовим празницима: ~~Ускрс~~ Богојављење, Ускрс, Преображење, Крстовдан, тих озбиљан јесени празник када човек размишља о симболу крста, када се сећа религиозних и народних учења да ^а сваки човек носи свој крст, и да је боље да га стрпљиво носи него да га ^и збацује, јер, ако један ^и збацује, тамо недалеко чека га други, *et forsitan gravior*, и можда тежи, како је писао средњовековни калуђер ^{Томас из Кентингтона} ~~Томас из Кентингтона~~. Сви Христови празници су крупног значења, величноствени, свети. Један само чини изузетак, није толико свет и црквени, колико је човечан и домаћи. То је Божић, празник који није једна тврда догма, него је људска радост ^и ~~и~~ нахиљаду начина.

~~И~~ Изреците реч Божић, и одмах се сви насмеше, сви разумеју, сви тога дана имају свој начин да приђу Христу, неко кроз мистику, неко наивно, заједно са свом хришћанском децом. ~~У~~ Витлејем, мало сеоце, пуно избеглица-родитеља ^и ~~и~~ самајушном децом, или са онима који тек што се нису родили. Немају људи где да спавају, ^и ~~и~~ главу да склопе. ^и ~~и~~ Скривали се по пећинама, по рушевинама, по животинским стајама. ^и ~~и~~ Мали Исус родио се у опаљеној, нагорелој и напуштеној штали, ^и ~~и~~ под прошупљеним кровом, ^и ~~и~~ прозора и врата. ^и ~~и~~ У шра ће га повити мајка, како ће га понеговати? Почели су људи да доносе што треба. Први пут Божићне милосрђе. По слами у јаслицама прострли су људи пеленке, поклонили једно ~~и~~ ^и ~~и~~ бенце, мајци донели просту столицу и узглавник. Поређали међу поклонима један хлеб и доста смокава, један бочалић и нож. Млад пастир је принео уља да ~~и~~ ^и ~~и~~ селноћу ^и ~~и~~ запали жижак. Који људи су то били? ^и ~~и~~ И до данашњег дана, мали људи, сиромашни људи који одмах знају шта је и у чему је невоља и који знају велику уметност да донесу ^и ~~и~~ баш оно што треба. А како се ноћу грејало детенце? Грејали су га крва, магарац и овца. А шта је оно у углу штале склоњено као непотребно? То су донели краљеви, који су дошли за пастирима ^и ~~и~~ ^и ~~и~~ тамјан и ^и ~~и~~ мирну и злато. Краљеви и кад су најбољи, ретко погоде шта сиромашном народу ^и ~~и~~ ^и ~~и~~ треба. Марија послује, а људи и жене долазе, долазе. Мали људи су радознали, ~~и~~ ^и ~~и~~

свака новост има је део живота. Гле, Марија направила од стаје кућу. И људи доносе даће: таширић с медом, ~~звону~~ просту играчку задете, мало вуне, још сламе. Мишеви се охтелили није то више стаја, то је људски стан. Марија ноћу дуго седи без сна, стишће руке, сузне јој иди због ^{толико} доброте и милости људи. Ослушкује: ^{нека} ~~само~~ сеоска тишина у пољу, у њеној кућици мир. Дете спава. Марији се понекад учини да снева нешто лепо и заплаче се. Крава на то дигне главу, полако се обрне на други бок, погледа у мајку па у дете, зажури ^{очет.} ~~изврну~~ Магарац примакне љушку Исусу, а Марија их обоје загрли. Од Витлејема почиње велика поезија у односу људи и животиња, поезија о тајни два царства у природи. Поезија Витлејема ~~е~~ обнавља ^{се} свугде где се у хришћанском свету празнује Божић. Ако не увек деца и њихови родитељи, литература чува витлејемски стил, сиромашна али топла кућа, неки скривени споразум између ~~људи~~ људи и људи, и људи и животиња, смешани шумови, кандила, седељке са причама, мало дремежи од спремања ^{за} празника и ^{ог} зиме, и много ^{много} тишине. У тај стил спада и нешто древно старинско, ^а са ^{ар} страним иде доста сујеверја и свакојаким чудних обичаја, некада дирљивих, некада смешних, некада фантастичних као дубок сан. Изнесете ону вечеру за курјака на друм или негде на улицу. Тај курјак, то је некадашње ^е божанство древних Словена незнабожаца. Али међу тим незнабошцима је наш предак, рођени наш род по крви. Какве везе има он с Божићем и са Христом? Никакве, али има везе са мистичким расположењем о Божићу у вези са ~~свим~~ свима стварима света. ^{Никада не тражите далеког праца, а о Божићу га тражите.} Спустите вечеру, дигнете главу и погледате у звезде или у тихо падање снега и продирете ^{кроз} тајанствену Ваџевску ноћ далеко у време и простор, ^и ^{и с љубављу} тражите нека ^к кренко и живо ~~и~~ свога претка из времена кад је он износио вечеру курјаку. Стојимо напољу сами, узбуђени смо, имамо ми ^и пошљемо мисао или честицу бића свог и до ^{до} Престине у којој није било снега, и у древету прошлост претка од чијег праха има нешто у нама, ^{има} ~~и~~ и до свој земљи где се тога дана слично осећа, ~~и онда~~ ^{И онда} ~~и онда~~ бежите у топлу и свети-собу. Круним очима гледате око себе, и ћутите. Мир. Малко ^{вас} притискују векови Витлејема, ^и од праца и бога курјака. Човек не зна ко је, чији је, откад је. Можда сад пролази друмом неки дањи род наш. Не. О Божићу сви су друмови

3

збринутом храном, са посетама, са свеч^аним звонима, са вером и сујевером, са на-

 $\sqrt{x|x}$

фито

(a) may can,

Le Quencom

dejembuje ono /

(у снц

Машта гради ^(фикцију) вероватну фикцију; предосећање поставља реалност. Коју? onu које нема ни на улици ни у обичном животу, али је има у генију човека који може све оно што му се сугерира великом снагом или с великом убеђеношћу. Дикенс на све стране сугерира ^(Он често сугерира јевновости, страхоће, порокито кроз спове. Код њега његова) ~~ујасе јевновости али нема много дешава ни очајних случајева, не~~ ^(нарочито не оних) који се растварају у бесмислу или у беспомоћности. Има случај оне старе веренице која је остављена од младожење на сам дан венчања и која је од шока, склизнула у неку јевновост: оставила да стоји постављен свадбени сто са колачима који су потрудели, са рубљем које се у прах распада. Али кад очекујете нечовечност, апсурд који води у лудницу или у рашчовечење, Дикенс спусти завесу на ^(тој) једној страници романа, и ви се ^(оглас) нађете у сплету нових ^(смишљава и) предосећања ~~могућности~~ које ^(Без предосећања, али који су реални, как и са) ~~је се још мало час не би могле предвидети али које су потпуно реалне са њим~~ ^(јер је достајно много) ма која могу да оставе колаче да труле напостављеном столу, ~~које је сваки могућ~~ ^(могућно) у великом Лондону где је сваки човек колико безимен, толико популун свет за себе.

Дикенс релативно ретко има роман или причу са једним главним ликовцем као, ~~са једним~~ рецимо, роман Давид Коферфилд. Дикенсовим ~~богатим~~ предосећањима треба сплет породичних живота, који су сваки за себе нешто нарочито и своје али који се ипак укрштају и знатно утичу на судбине једни другима. Сплетове породица или суседа Дикенс види на начин уличних гужви у Лондону. Одједаређ, неко са зеленим насочарима, или са оперисаним носом, као чупоглавац из кутије, издвоји се и учини нешто. Нешто што је Дикенс предосетио, ~~али што је у оном човеку односно~~ ^(и) ~~односно из оног човека изавио сасвим логично према његовој природи или према околностима кроз које пролази,~~ ^(некој) што ће се после у другој глави књиге можда и објаснити. ^(А можда и неће бити толико, јер предосећања знају судбинске, не друштвене реалности.) ^(Кристали) Ипак онај је језгро, и око тога се као у пресићеном раствору соли, почињу начичкавати догађаји, одлуке, ~~и~~ ^(најчешће) нова лица, ~~нови~~ ^(како) судбинске реалности.

Божјиње приче Дикенсове, то није толико Божић колико је Енглеска на Божић и око Нове године, Енглеска са својом сталном потребом да ~~не~~ ^(савом савршеним) у нешто ~~ретрадиционално~~ старинско чудно али под ~~неким~~ ^(како) ~~околностима~~ ^{околностима} ма, Енглеска која са својом ~~бедом~~ ^(како) ~~у својој кући и заједници~~ ^{у својој кући и заједници} ~~се, а отпорна~~ ^(како) ~~према да бде~~ ^{према да бде} ~~достојна и да~~ ^(како) ~~сави~~ ^(како) ~~могуће~~ ^(како) и једаређ ~~от~~ ^(како) ~~ароче~~ ^(како) има чудно ~~зрачење~~ ^(како) у далена времена пре и ~~и~~ ^(како) ~~после~~ ^(како) ~~својих~~ ^(како) догађаја. Енглеско причање и литература, то је ~~у~~ ^(како) ~~неки~~ ^(како) ~~рели~~ ^(како) ~~гиозни~~ ^(како) проблем, морал, ход истине, уразнотежавање тешких сукоба, али то, ~~и~~ ^(како) ~~би~~ ^(како) ~~се~~ ^(како)

тризвално kazalo, y свима сосовима, потонуло у тешку трагику, у доста хладну "сцену из живота", у ~~не~~^{касон} дидактичну причу, у фину иронију, у сатиру, у баналну комедију, чак у шегачење ради шегачења. али Божић је у сваком случају нешто злато и осмишљено са сцену "Дикенсу на и за Лондон". Ако се једна од оних трагедија или комедија догађа на Божић по срећама и несрећама људи поклапа нешто тако дубокосно као у бајкама где се тешке ствари обрушавају на људе, али људи ~~се~~^(и непотпуно) поднесу ~~ради једног~~^(и што у животу) лепог и племенитог свршетак^{ак}. Главни реквизит за Дикенсову божићњу причу није вертеп и помлони, свечан ручак са ћурком и пудингом у којем гори рум — премда има, наравно, и тога — него је главни реквизит ноћ и сан. Ноћу су ствари надмоћније над човеком и кад ~~спаваше~~^{просто}, а ако залепршају око њега тајанства снова, стварни живот човеков дође под утицај чуда којих је пуна свака ноћ, а камо ли ноћ уочи Божића, и још више ноћ уочи Нове године када се кидају два раздобља, и у новоме човек старе године стоји као пред судом, а човек Нове године као пред новим животом. Свака ^(Дикенсова) божићња прича ~~Дикенсова~~ је чиста поезија, оно што је ~~Херман Хесет~~^{је, ја, сам песник} исказао у својој мирској песми која се зове Међу јавом и међ сном. Када се доврши прича ЦВРЧАК НА ОГЊИШТУ, ми не знамо да ли је ~~Дикенс~~^{то реалистичка прича или фантастична бајка} сновио или причао. Не он Није то знао ни ~~он~~^{Дикенс} сам. Оно што је сан, што је стање духа у слепој девојци која не види ни срећу ни несрећу — то је реалност. Оно што је конкретно у причи, то је бајка, то ~~је~~^{је} чар вечери и ноћи уочи неких празника који су светост изгубили, али поезију добили. То је зар добрих воља у шминки свечаних дана.

[Оно што обједињава Дикенсове божићње приче то је један чист морални дах, једна мирна срећа од своје куће, блаженство које људи могу дати човеку ~~у~~^{ме} усамљеном, покајном, ~~и~~^{не} ојађеном, униженом. Један си-ротњаски али топао ручак ономе који то нема и не може имати и не чека, ~~на~~^{ка} то је ~~једна велика човечка~~^{челствена} оно што ни религија није предвидела, то је заједно и дело милости телесне и дело милости духовне. Како је Дикенс тај велики, силно чо-век-ни човек умео човека обрадовати! како је умео човека спасти! Нада све друштво, обједињава Дикенсове божићње приче једно и паганско и хришћанско обожавање ватре, почевши од врење јаре у камину, па до нејаког пламена свеће на којем

Када дође Божић, домаћа интимност у ^у енглеској кући још се
аним грудобраном више ~~се~~ одене ^{се} људи од тривиалности и брута-
а, канцеларија или контоара и ^{та} ~~узги~~, од улице и вечитих ~~пре~~

превозних средстава у великим градовима, ^у сву кућу иските Енглези о Божићу
 гранчицама светл^о зелене биљке са крупним јасно црвеним бобанама, и ту, између
 свежег зеленила и добре ватре насади^у се енглеска породица до миле воће. Енг-
 лез Дикенсовог времена поносио се и хвалио се интимном срећом и миром. А Божић^у
^(и које у ме необично зрнати.) осигурава бар два дана куће и мира, и разних удобности у којима Енглези уме^(у енглеској кући)
 тако бескрајно уживати. Поред Христа, учествују тада ~~неки Енглези~~ и нека домаћа
 божанства. Цврчак на огњашту значио је за Дикенса ^(и за његово доба) домаће божанство. Причом се
 својим под тим именом, Дикенс ^(збрку) је подигао храм, завидан, пун љубави целог
 света. Сва та истанчана осећања, занимљиво је знати, Дикенс везује пре свега
 за домове и породице многог света и сиромашних људи. Они са богате стране до-
 живљају праве Божиће код својих сиромашних ~~суседа~~ суседа, у свету једноставно-
 сти, сиромаштво, смерност, захвалност за мале ствари, то су врата и у божје ~~цар~~
 царство и у царство маште. Дикенс сматра мали свет животијим, човечијим, и
 зато богатијим у ^у начинима живота и забава, него ли свет виших друштвених кате-
 горија. Људи виших класа много су индивидуални, имају свој центар у себи. Ако
 се и удаље од њега, опрезно и краткорочно поделе комадић живота с другима, и ~~брзо~~
^{Брзо} се враћају опет у свој центар. Мали човек је окренут у јавност и колектив,
 готов једасе упознаје, дружи, улази у авантуре, прича себе и слуша туђе приче.
 Увек више категорије види у друштву једнолико^{ст}, а у себи разнолико^{ст}. Малом
 човеку, обратно, улица је школа и позориште, новине и књига. Мали човек има ~~тун~~
 тушта и тма познаника и пријатеља, цела улица, цело село. Дикенс је понављао
 да само у малом свету има непрестано да посматра и учи. Мали човек је пун зна-
 ња о људма и животу, и мудри или иронични пословички стил, то је стил малог ~~ч~~
 човека. ^(Уосталом, није тако само код Дикенса. Оскар Вајлд је тако исто) Најдуховитији човек у ПИКВИКОВЦИМА то је слуга Велер. ~~Оскар Вајлд је~~
~~био~~ био писац виших категорија, али кад је једном приликом имао да каже о милос-
 срђу, односно ^о немилосрђу људском пресудну реч, ставио ју је у уста малог и си-
^{рот} ротног човека. Неко је несрећним случајем изгубио око и добио у празну очну ^{свога} дуњу
 вештачко око, уметничку имитацију ^(ока.) здравог. Ословио је пријатеља, човека више
 класе: нека погоди које је око лажно. Пријатељ загледа, и погоди. "По чему си
 погодио?" — "По томе што је то око ипак лепше." — "Не, знао си ствар." ^{Него}

Кроз сву литературу Дикенсову иде демаркациона лини-
ја између богатих и сиромашних, оholих и смерних, човечних и нечовечних. Не
непријатељска демаркација — то ћемо још видети — али демаркација. Око демарка-
цијанастају сукоби између два света и затим и услови измирења, то јест услови
живота. По Дикенсу ^и социолошки гледано, то ^{сиромаша и богат} јесте и остаће вечна демаркациона
линија у човечнству. ^{Ник} ~~ма~~ сте спровели неку друштвену реформу, ^{ако су већ} ~~она ће опет~~

Људи, носиоци судбине, почети да се деле на оне који сабирају, и на оне који не могу сабрати. На оне који имају један живот да живе, имања за десет живота, и на оне који један свој живот имају да живе, способношћу за живот. Зато што Дикенс по правилу малима приписује више људскости и једноставне човечности, на страни малих не бити више хумора, на страни великих више комике. Има, наравно, и обрнутих случајева — Дикенс је необично поштен референт и необично чист судија. Зато, ~~треба ли до краја озбиљних моралних криза,~~ Дикенс онда више не прави разлику између великих и малих, чини само разлике индивидуалне и карактерне. Ево пример како се у личности врло непријатној, врло непријатном претставнику богатих и моћних, састати охолост и сухота срца са хришћанском врлином покајања, додуше после комике у животу и држању мистер Тектона. Он је продавац дечјих играчака, иначе матор ^{и руман} момак, иначе још и бездушан и прек послодавац. Такође пред само венчање измакне му невеста, млада и љупка ^{Мари} ~~Мари~~ Бесан и отрован Тектон пође кући, успут упадне у породицу Пирбинглиа, ^{обично} изгређи све, најзад, пун ^{као да} злоће, стигне кући. У тој злоћи, додуше, једна тачкица је почела да малаксава. Услед чега? Ево којим путем. Дикенс је у литератури својој истицао убођење своје и великог броја Енглезана: да човек може бити срећан на земљи. И кад је један Енглез, или једна енглеска породица срећна, она се као зејтин од воде дели од људи који су отровани, љути, готови да руке и ударају. Не беже од таквог човека, ^{напротивно} ~~не беже~~ Почну додиривати с њим на целој површини ^{сабе и поља, али департирано} ~~површини~~ о стварима својим и његовим са гледишта које је сасвим ~~опредељено~~

Морав

7

Тоби Тротер, Тобија Трчкало, сиромашни улични музичар, чуће на велику збољеченост своје скромности, врло озбиљну реч баш њему лично упућену. Тоби Тротер ~~не~~^{типаично} стар човек у сталној шетњи или зимском трчању и скакутању пред црквом где ~~се~~ очекује случајну зараду, врло је сиромаша^и и ретко скроман. ~~Занимање му је да саопшти доброту и да заради~~^{Занимање му је да} ~~како које му доноси шта~~ шта ко даде. Обучен је у слупан цилиндар и кецељу преко оно мало панталона и олузе. Када је ветар и зима, придође још и "утешитељ" око врата. Ми смо буквално превели енглеску реч comforter, духовит назив за одужу мушки шап који многим сиромашцима замењује зимски капут. Обавије се око врата једно двапут а и остане онда још крајева који покривају груди или ле-^(ово и оно.)ћа, или најменце. У поноћ уочи Нове године Тоби је био код куће, али у ^сну ~~нашао~~ нашао у звонику своје цркве и доживео ~~својим~~ језовит доживљај. Звона су бруја-ла и брујала, а ледена промаја је шибала. Када се ^зваглушујуће брујање стишло, ~~и~~ настало је нешто ^{још} страшније ~~како је расн и најдобронамерније романтично~~. Звона се претворила у духове Времена и Време је, како му и личи нарочито уочи Нове године, почело да поставља разна питања и да оглашава будућност. Тоби је цептао од зиме и ^{још више} ~~од страха~~ од страха слушајући тешке речи и полуразумљиве алузације и гледајући како се духови витлају уз ужета звона. Тачно у поноћ проговори Тобији лично дух Времена из великог звона. "Глас Времена довикује човеку: Корачај напред! Време постоји ради човекова напредовања и усавршавања, ради њего-ве више вредности, ~~ради његових вредности~~ ради његове боље среће и лепшег

прaviх људи. девојчица, дадиља, сваки час тучне бебину главу о неки предмет;
 другим речма, трапава је. ^и још има обичај да скоро на сваку реч додаје именич-
^{ни} наставк за мношину. Али Пирибинглови је држе и воле. Мали свет не пребија суви-
^шш брзо шта ^инад главом, и мали свет има ^ивечну радозналост ~~у свему~~ за сва-
 ког човека: шта ће бити од те ^ичудне девојчице? Друга породица, то су Келиби.
 Ако је код Пирибинглових све солидно, с гаранцијом, као и домаџинов кириџлук, ~~и~~
^{ког} Келибових је све ^{заложило} ~~кони~~ и трошно. Од четири члана породице двоје нема: мајка
 мртва, син отишао у Јужну Америку и нема вести о њему. Отац је жив, ^ини је слепа.
 Али и код Пирибинглових и код Келибових цврчак цврчи на огњишту, знак топлих
 огњишта и милостивих људи. Код Келибових ~~породице~~ та се мала музика, због тишине
 не, непрестано чује. Отац ^ићерка праве играчке за Тектонову радњу. Отац, са
 много маште и вештине, ради главне послове, ћерка лепи и плете. Бредни су као
 пчелице, али су ипак врло сиромашни. У малом кућерку ~~миховом~~ све је ~~оскудно~~
 оскудно и абаво, тако да је отац једном ^иуздахнуо ^исеби и помислио да је и бо-
 ље што је ~~и~~ Берта слепа. Па га је та мисао пренела у одлуку да почне варати
 ћерку: зидови су у лепим бојама, слике fine, судови нови, он, отац, лепо обу-
 чен, нарочито му је леп зимски капут, али ето зима није јака. А што се Тектон
 понекад издире ^инаших, треба разумети: млад је, леп, богат и прави се ~~важан~~.
 Иначе је душа од човека, добро их плаћа, понекад донесе или пошље добро јело,
 [пореклом од Пирибинглових је добро јело, наравно]. Берта слуша, зарумени се,
 сања. Вара отац њу, полако ће почети и она да vara оца: отац не слуги да је ~~она~~
 она заносно заводица доброг и лепог Тектона... Ето Дикенс на Божић: може
 ли бити дубље и заплетеније, а уједно финије трагедије од једног тужног сна ~~на~~
^{сав и гео} ~~јави~~ који је ^иосуђен на јави. У ту љубав уосталом набрзо удари ~~гром~~ ^игром:
 мистер Тектон се жени, узима младу мис Меј ^{коју} ~~која~~ је волео Бертин брат, и која
 је њега чекала ^ине мистер Тектона. Страдање ^иБертино и за себе, и за брата, ~~у~~
^иоткри ^ивену тајну. Тада отац девојчин и Пирибингловица реше да и они ^иБерти от-
 крију тајну: да је Тектон и без душе и без милости, и без младости ^ии ^идепоте.
 Берта падне у несвест... Али ^иБожић иде, тује, ^ичим неко надање међу људма да
 има и виших сила, и да све може окренути на боље. Крај приче донекле и знамо:

Текитоново кајање и очовечење. Још се и млади ~~Келиб~~ вратио, и мис Меј није уз-
 узалуд чекала. Берта је пресрећна: Текитон се неће ожени, ~~а~~ његову маторост
 и ружноћу она ^{не види и} ~~никада~~ неће видети. Ударише сви у весеље. Кад је дошла торта,
 настао је урнебес. Кад је стигао и преображени мргуд Текитон, зграбише га све
 руке да игра. ~~У~~ ^и скакају ко зна кад би био крај, да наједаред не опазише нешто
 неочекивано. Берта се ~~неочекивано~~ ^{отпрезно} диже, лако и тешко као витка једрилица без једара
 и крме, руке раширила да слепоћи нађе простор — заигра и она, сама, ^{полако} ~~отпрезно~~ одми-
 чући у ритмичном вихању, озарена лица, срећна. Божић јој је ^{много} ~~жеље~~ испунио, и је-
 једну врховну: мистер Текитон ће им бити гост на Божић докле год су ~~она~~ живи.
 Сам је то казао... Тишина. Цврчак цврчи, Берта нечујно игра, сви је усхићено гле-
 дају. Наједаред, мрак. Свега нестало. Дикенс седи сам, трља уморне очи од писа-
 ња, пита се у себи као још многи енглески песници: Do I wake or sleep? — ^{ан} ~~јесам~~
 ли будан или ^{ја} ~~спavam~~. Не, не, одиграло се то што сам написао. Ено на поду играч-
 ка. Цврчак зриче, ватра гори. Срећан Божић свима у Енглеској и по свету! И
 цените добри људи срећу као што је Бертина, јер такве су све: ма ^{мало} трагедија,
 резигнација ^и ~~и~~ баш зато највећа цена и срећа од неочекиване моћи у свету да се
 ствари обрну, ~~и~~ постају оно што још до тога часа нису биле.

[Друга би прича могла бити ~~БРИЈАЊЕ ЗВОНА~~ ^и ~~Изабрали смо~~
 је зато што у далекој пројекцији од ~~сога~~ свакодневног реализма има сасвим ~~мало~~
^{другачије} ~~на~~ значење него ~~са~~ претходна ~~прича~~ ^и ~~Тознајемо већ~~ Тоби Тротера, сирогног раз-
 носача писама и цедула у оно време кад телефон није постојао, знамо његову кан-
 целарију на тротуару пред црквом, а кад је невреме онда у вратима звонаре. Го-
 динама тако, он се здружио са звонима, научио њихов језик, и тачно зна реч по
 реч кад њему говоре или о њему нешто кажу. Тоби има јединицу ћерку Мег, која
 воли младог ковача ^а ~~ричарда~~ ^а и сутра, на дан Нове године, треба да се венчају. ~~Ено~~
 Тако се и могло десити да је Мег донела оцу за ручак топло јело од цреваца.
 Мало затим, срећа се ^{Тобијин} ~~јавила~~ ^и ~~још~~ пре поноћи која ће да испрати стару го-
 дину, ~~јавила~~ се добра муштерија: ~~општински~~ ^и ~~већник~~ шаље писмо члану Парламен-
 та. Тоби, у страхомштовању од члана Парламента, није смео писмо голим прстима
 да ухвати, него га је покрио кецељом, и пун задовољства ударио у добар кас. И
 ручак га је ојачао, а и радост што ће видети великог господина и можда добити

од њега више од пола шилинга колико му је дао већник. Код члана Парламента ~~би~~ било је још господе, и Тоби се доста збунио. Преда писмо, ~~и~~ члан Парламента га прочита. ~~На~~ онда стаде Тобија омерати, и некако са неког гледишта ценити. А то гледиште је било не оно члана Парламента, него члана друштва са поноситим именом Отац и пријатељ сиротиње. Као такав домаћин узе сиротог Тобија врло строго пропитивати и ~~пријатељске~~ ^{сиротиње} савете му давати. На пример: А да ли си средио све своје обавезе, сва плаћања? Сутра почиње нова година, она мора почети на чистом табаку хартије, Ево видиш како је код мене: ту седи мој секретар, ту је чековна књижица, а ту каса, и све ће још данас бити у реду. Поучи се, имаш данас још времена. Шта кажеш? Ње ли ти бар све главно у реду, сви рачуни плаћени? — Бојим се, господине, да нису оаш сви. — Сви морају бити плаћени. На пример, јеси ли платио стан? — Бојим се, господине, да нисам платио потпуно, а не јесам, бринуо сам. — Треба боље да бринеш. То ти кажем ја, отац и пријатељ сиротиње. — Тоби тужно оборио главу. Дао му је што није бољи и уреднији. И срамота га је од господе која слушају, а можда нису сви оци и пријатељи сиротиње. А чујем да ћерка твоја хоће да се уда за Ричарда. Може, само чему? Сироти су данас сироти ће бити и после тридесет година... Деца, пуно деце ће имати, а деца не ваљају, и гладни су, и у кући пакао, свађа, можда и туча. ~~Сиромаси~~ ^{Си-} ромаси Тоби који је донео радосну честитку оцу сиротиње, имао је да саслуша годину редакцију од ове коју смо ми сажели и ублажили; имао је да прими за Нову годину бездушност једног фарисеја и мизантропа каквога је Молиер једва у две ~~своје~~ ^{своје} фигуре саставио. Тоби жури кући, утучен, и мисли како она ледена звона са сасвим другачије говоре и кад имају што да му замере. Једва се код куће разведрио: ту је Мег, ту је стара наслоњана, ту је ватра коју је Мег као свака ~~и~~ ^и енглескиња кад дође мио гост још мало потстанкла. Уморни Тоби убрзо задрема. А док је Дикенс живео чим неко задрема, ето га Дикенс да му дошапне сан, пријатан или непријатан, за забаву или за лек. Тобијин сан ~~и~~ ^{у енглеској} онај који смо већ чули, сан ~~о~~ ^о духу Времена који је тако утешно говорио о напредовању људи. Али било је у сну и злих духова. Један му је казао да погледа кроз прозор с торња: на ~~и~~ ^и валдрми лежи мртав човек. "Већ пре девет година", рече дух. Друга слика је била још страшнија, други зао ~~и~~ ^{ваљда дух} дух члан Парламента. Видео је Тоби ~~и~~

своју Мег оронулу у дровцима, са болесним дететом у хладној соби. У своје време она се послушно ^уплашила ^убила од речи Оца сиротиње, и није се удала за Ричарда. Ричард се ^{временом}пропио, склизнуо у свакојаке пороке. Једнога дана је дошао бедан до Мег и стао је преклињати да се уда за њега, преведе га у уредан живот и спасе. Мег се ^{она}смиловала, и ^{она}слика, то су ^{дуге}последнице: сви су болесни, гладни, просјаци...

Но све што Дикенс кроз снове протури и ^{наме}приказује, и овај сан одводи читаоца у једну потпуно нову ^{читалац}реалност, ~~која~~ скоро потпуно заборави на ону реалност из које је кренуо сан. Тоби је пао с торња и ^{пре губити тогину}умро. Мег је потпуно пропала у јаду сваке врсте. Тек пошто се Тоби пробуди, тамо крај ватре, пробуди се и читалац. Задни Тоби, био је безмало толико мртав од страха од сна као да се збиња стрекнуо с торња. Читалац се такође сав охладно. Дикенс се ~~на ролите~~ ^{у време}на необично моћно умео играти судбине нарочито око Божића кад ~~је~~ сећање на витлејемске догађаја предајује ^{буде у појављивању} ~~и~~ који су истовремено помешани с бајком ^{љубави и} ~~својим~~ ^{судеца.} ~~Тоби~~ Тоби покушава да Ђерки исприча ужасе које је у сну видео; а она, млада, лепа, здрава, не да му да говори, и вели да је то све последица варења после оног доброг и изданог ручка. Сутра је ^асудба, и не треба сад мислити на ручне ствари, треба бити срећан... ^{Дикенс, то је Енглеска} свака Дикенсова божићна прича то је Енглеска. Енглези су народ који ^иволи ^{а нарочито воли врло}шаолонске среће, ~~и~~ приватну, личну, и још од свију скривену срећу, срећницу макар као маково зрно, али сигурну, јер иде са положајем, радом и стањем у којима ~~се~~ човек живи. Разносач писама има својих срећа, слепа девојка има својих срећа, ^{неверовно}члан Парламента има своју срећу. Занимљиво је споменути да Дикенс који увек доврши све, сваку личност својих романа и прича, није довршио оног фарисеја и мизантропа. Није га казнио, није га поплашио, није му сан досудио, а он је безмало толико крив као да је сиротог Тротера сам гурнуо кроз прозор на звонари.... По нашем мишљењу, ова Дикенсова прича, ~~је~~ ^{је} са гледишта уметности, једна ^{је}од најзанимљивијих. Фантастични део у којој испричан је са више реализма и реалистичке могућности и вероватноће него онај заиста реалистички део. Буде вам скоро језиво: као код Пирандела, ^{поставља се} ~~и~~ ^{да} ~~није~~ ^{да} није писац радећи причу изгубио свест о стварности, и није могао и не може вам никада више рећи шта је истина, која од две стварности је стварна. Како било, ми лично, кад ~~је~~

у причи дође до веселе свадбе Мег и Ричарда, ми лично никада нисмо могли да ~~будемо~~ будемо весели, иако Дикенс, кад удари у веселе, ^н сваког читаоца подиже на ноге да поигра и позивади неку безбрижну и шаљиву. Не, овога пута не. ^{Шта је хтео заправо} Дикенс овога пута : да фарисеј имадне право да је живот сиротиње ^{Т само уклета} мизерија, да је Мег бедна жена и мајка, а Тоби Тротер давно не седи крај ватре у пријатном дремежу после трчкања по улицама. *Да ли је то хтео, или је ону другу врсту правде?*

Трета прича се зове СВЕЧАНА БОЖИЋНА ПЕСМА, и премда и у њој има духова и снова, и има одвратан карактер човека, ипак је углавном саткана од дивног ^{весели} Дикенсовог хумора у којем се ^{плаће} плаће и пева, у којем су срећни и богати и здрави и добри и бездушни. У овој причи главно лице ће бити тврдица Скруџ, мизантроп своје врсте који хоће да иде у лудницу зато што има људи који ^{више} више Божић и који верују да ^{је} је Божић за велико добро у животу ^{Свечану} свечану божићну песму у овој причи неће нико певати, коме ће се испунити небеса над Лондоном кад се о једном Божићу опет оствари лепота да ведр и у живот заљубљени свет савлада мргуда и човекомрсца. Једна од најлепших Дикенсових божићних прича, које су све најлепше!... Скруџ и Марли, то је фирма над једним од оних у Лондону безбројних офиса, или бироа, у којима не можете никада право да сазнате ко све ради, и шта се ради. То су тајне великих трговачких градова ^{са} и огромним зарадама у ^{малом} малом лециним офисима. Марли, племенитији од двојице ортака, умро је већ пре неколико година, али Скруџу, каже Дикенс, није префарбао име на фирми. Можда ^{је} и Скруџ као ^{Гогољев} Гогољев Чичиков, зна ^о нешто о моћи мртвих душа. ~~Вече~~ Вече је, изузетно хладно и мрачно, али Скруџ седи у офису и после три сата, и не пуштајући несрећног ~~и~~ сара који има породицу и летео би кући. У двама малим собицама, слабо код писара сасвим слабо загрејаним, шкрипе пера Скруџа и ^{помаћара} његовог ~~писара~~ ^{писара} који раде при свећама. Одједаред баш у ту пехину весео глас Скруџевог сестрића. "Срећан Божић и свако добро!" — "Хм, одговара Скруџ, ~~једно~~ ^{завитлавање} завитлавање. — Божић да буде завитлавање, ујаче! Не, ви сигурно не мислите тако. — Мислим. "Срећан Божић!" — "Како право имаш ти да будеш срећан! Какав разлог имаш ти да будеш срећан!" — "Ех, ако ћемо тако, онда: ^{како} како право имате ви, ујаче, да будете јетки? Какав разлог имате ви да будете кисели? Ви сте бар доста богати." — Скруџ, немајући за тренутак бољи одговор, понови: "Хм, ~~једно~~ ^{завитлавање} завитлавање. — Немојте бити тако љути,

ујаче! — А шта друго могу бити кад живим у ~~свету~~ свету луда! Срећан Божић! —
 А шта је Божић за тебе друго него време кад треба да плаћаш рачуне, а немаш но-
 ваца, време кад ћеш утврдити да си годину дана старији, а ни један час богатији.
 Да могу радити што хоћу, сваки идиот што ту трчка са Срећан Божић на уснама,
 кувао би се у свом рођеном пудингу, и био би сахрањен са коцем од Божићног дрве-
 та кроз срце прободеним. Бих тако радио, веру ми! — ујаче! — завапи сестрић.
 Сестрићу! — отегне Скруц. — Ти држи Божић како ти хоћеш, а мене пусти да га ~~држим~~
 држим како ја хоћу. — Депо држите га како хоћете, али ето ви га никако не држи-
 те. — ~~А~~ па онда га просто не држим. Много си добра видео ~~и~~ ти од Божића и много
 добра ћеш још видети.. Иначе, језичан си доста, могао би у Парламент. — Немојте
~~се~~ се љутити, ујаче. Деда, изволте, дођите нам сутра на ручак. — На ручак... А за-
 што си се женио? — Зато што сам се заљубио. — Зато што си се заљубио! Збогом!
 Али ви, ујаче, нисте долазили ни док се нисам оженио ~~и~~ ^{Како} вам то сад може бити ~~разлог~~
 разлог за одбијање? — Збогом! — Ја, ујаче, ништа не желим и ништа не тражим од ~~ва~~
 вас, зашто дакле не бисмо били пријатељи. — Збогом! — Као ми је од срца што сте
 тако отсечни. Учинио сам покушај да вас позовем у част Божића. А што се мене
 тиче, ја ћу сачувати у себи Божиће расположење увек, увек. Дакле, срећан Божић,
 ујаче! — Збогом! — И срећна вам Нова година! — Збогом! — У пролазу, млади човек се
 се срдечно поздравља с писарем за Божић. Чувши да тамо у другом сопчету опет ~~иде~~
~~Срећан Божић!~~ ~~Срећан Божић!~~ ~~Скруц~~ ^{сабој:} Скруц промрља за ~~себе~~ Ено га још један
 један што прича о срећном Божићу, мој писар, а има свега петнаест шилинга на
 недељу и има жену и децу. Но, ја ћу збиља отићи у лудницу! — Писар се можда надао
 да ће са сестрићем и он бити пуштен да иде кући. Тишина. Јадан ^{ни} човек дохвати
 опет хартије. А стан му је далеко, а напољу ужасно ³ зимње време. Ево како Дикенс
^{лондонско} описује време те Бадње вечери: "Дебутим се магла и помрчина ³ згуснули тако да су
 људи на улицама ходали испружајући руке и ноге испред себе. Или су опрезно ко-
 рачали испред запреге, да би коњи остали на путу. ³ Стари црвени торањ, чије је
 древно звоно имало обичај да извирује за Скруцем кроз готски прозор у зиду, био
 је потпуно ³ невидљив. ³ Сат је откуцавао часове и четврти негде у облацима, а
 после избијања продужавало се још дрхтаво треперење као да цвонку зуби у смра-
 нутој глави. Хладноћа је постајала жешћа. У главној улици неколико радника су

оправљали гасне цеви, ^унапоили ватру у мангалима, и ту се скупила множина људи и дечака у ритам да греју руке и да ^ижмиркају очима од усхићења пред разбукта-
лом ватром. Сламиназа вађење воде, остављена по страни, намиртено се сирзавала и претварала у мизантропски лед. Светлост ^{из разних} ~~из разних~~ где су гранчице са црвеним
бобама пуцкарале у топлини од ~~лампи~~ лампи по изложима, светлост та бацала је
на бледа лица пролазника црвенкаст одблесак. Трговине са ^ззакланом живином и ба-
калнице изгледале су сјајно: просто једна раскош и парада, с којом је тешко ~~се~~
спојити ~~о~~обратни принцип ^ацељкања и предавања. Лорд Мер, у својој огромној
Општинској кући, издавао је наређења педесеторици куvara и настојника куће да ~~се~~
се Божић спреми како личи домаћинству лондонског Лорда Мера. Чак и мали кројач,
који је у прошли ¹⁰понедељак кажњен са пет шилинга због пијанства, и он је мешао
сутрашњи пудинг тамо у свом кућерку, а мршава његова жена са бебом поносно је
изашла да купи говедину... И ето по таквом времену, и упркос толиких домаћих дужи-
ности, Скруџ се на једвите јаде решио да ослободи свога већ сирзанутог писара.
Претходно му је још, можда и он као члан друштва Отац сиротиње, напоменуо да
не примити плату и за ^{III}сутрашњи дан, и да зато треба прекосутра раније да дође.
Писар брзо оставије ¹⁰оки врата свога утешитеља и појури правим божићним трком. ~~З~~
^успут се бар двадесет пута претоциљао преко ~~једне~~ ^{их} ~~дечје~~ ^{их} ~~тоциљајке~~. Писар
сар са женом и много деце, то је ^{свићни} ~~свет~~ свет у овој причи, Али не мари! Имају и ~~се~~
они ватру и спремају сутрашњи ручик. Отац је донео мало поврћа и мало новаца,
мајка са комплетним чопором деце отишла је да купи сиротињску печеницу, говедину,
ну, а већ је одраније у кући материјал за нешто одвише мали али свечани ~~пудинг~~
божићни пудинг из којег ће лизати пламен од капи ^ичице запаљеног рума. Док се ~~и~~
породица не врати, отац ће носати и мазити "малецног Тиму", ^{грозичи} ~~малецног~~ у једној руци
његову штацицу, и милујући његове у гвожђе утегнуте ноге... Шта је међутим с
Круџем, који се не завитлава о Божићу? На ^а ~~али~~ улазних врата у свој самачки и
суморни стан угледа ^{је} ~~свој~~ лик покојног ортака Марлија. Марли му је дошао
баш са врстом божићне одлуке: да му спасе душу. ^{што} ~~што~~ му је пророковао, то ће се
и десити, ^{три} ~~три~~ ноћи тачно у поноћ. ~~Три ноћи а до нас ће већ проћи свитлава~~
~~о Божићу~~. ^{себе} ~~Прве ноћи~~ Прве ноћи ће дух Божића у прошлости водити Скруџа кроз разне сцене
у којима ће видети ^{себе} ~~какав~~ је био. Друге ноћи ће му доћи у сан дух садашњег ~~и~~

иначе велики закон равнотеже кад му досади трпети разравнотежења. ^{ако} ~~није~~ није
могао да спасе ^и ~~није~~ да не осуди, Дикенс је ћутао. Најодвратније што човек може
бити, фарисеј, самохвалисавац, лажни отац сиротиње, да ли је Дикенс случајно ~~са~~
ставио тај комплекс у члана Парламента? — то је ^{Дикенс показује, и онда} игнорисао. Има најзад у тим
причама и један умеренији земаљски морал. Ведрин^а нарави и хумор спасавају
људе и земаљски живот. Дикенс има у причама и у романима серију типова за из-
раз ведрине и свежине, стрпљења и добре воље. Најзад, све заједно, естетичка ~~фар~~
формула Дикенсове ^{божичне} приче била би: стајати и остати између јаве и сна, ~~јер~~
^{што} јест, прелазити из једног у друго јер се то двоје ~~и~~ у поезији једнако измеђују^у
и замеђују^у. ^(и у животу) Стварност и чудо се на сваком кораку мешају. Гледан са извесне ~~у~~
уметничке даљине, цео живот је бајка и басна. ^(у том смислу) Дикенсови ^и божични
прича^е ^(дрогитије, драме, која играју) час су обични енглески грађани, ^{енглеске зимске бајке,} час ~~позориште, чиме грађевинских бића.~~
У једној истој причи имамо божичну фантазију, друштвени памфлет, револуционарну
клицу, хришћанску легенду. Божична прича ^{ти} Дикенсова потсећа ^{серије} ~~на~~ на параболе
из Светог писма: сама љубав, ~~расположена између~~ час у простој свакидашњини, час у
у чудесима. Ова пастири доносе ~~присту~~ у Исусу пеленку и играчку, сад анђели
чувају стражу над шталом и шапћу: Мир, мир, на целој земљи мир, јер ^{се} ~~детане~~ ^{ти} ~~сне~~
ва сан о ^{јасном} великом ~~сану~~ ^{и децу.} животу. ~~Дикенс~~ ^{сан, или је дете божично, или} ~~је~~ ^(Божич, и свака кућа га има) ~~домаће~~ ^{ст} бо-
жанство ватре. Свака кућа да има ~~камин~~ у камину ватру, свако срце да пламти ~~ар~~
бар као енглески камин. Свакако је Дикенс ^{бесквот} песник добре воље међу људма.

Усудора Седукат